

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermanni Conringii De Antiquitatibus Academicis Dissertationes

Conring, Hermann

Helmeftadii, 1674

Dissertatio Prima. Habita XVII Octob. An CIO IO C XXXVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12929

DE
ANTIQUITATIBVS
ACADEMICIS

DISSERTATIO PRIMA

Habita xvii Octob. An. c1715 c xxxvii.

Rertius dies est, quum Natalem Academiae nostrae secundum post sexagesimum celebravimus. Votum quisque tum fecit in aedificia sacra pro ejus incolumitate, simulque Deo immortali gratias quas mente potuit concipere maximas egit, pro innumeris in eam divinitus collatis beneficiis. Namque soli profecto Deo debemus, quod, post tot clades, interque tot ruinas populorum atque urbium Germaniae nostrae, in hunc modum renata quasi sit Julia. Ab uno etiam illo speranda est in futurum salus, si quam salutem licet sperare. Caeterum nihil intermisimus tum quidem, quod ad officium nostrum pertinere videri potuit. Nunc unum quod supererat agemus. Nempe eundem nunc natalem oratione etiam aliqua celebrabimus: perinde ut votis ante hoc biduum ille quasi est consecratus. Nihil autem dubito, eodem animo eademque attentione, qua nuper estis usi, nunc etiam me perorantem vos prosequuturos. Scilicet non tam cogitantes, quis dicam aut quid dicam, bene nempe ansecus, sed in cuius rei memoriam & laudem nunc sim locuturus. Est autem illa haec ipsa Julia nostra: cujus omnes membra sumus, quaeque omnes nos uno sinu complectitur. In ejus unius gloriam sane vergere volo, quicquid sum allaturus.

A

Nec

Nec tamen quidquam nunc dicam, siue in conditoris D. Julii heredumque ejus Serenissimorum Brunsvic, Luneburg Ducum encomium, siue in nostræ scholæ commendationem. Sunt enim hæc jam toties dicta atque audita, ut omnium aures his personent. Fortassis etiam isthuc agenti mihi non nemo regeret illud Herculis laudatori olim objectum: *Quis illos vituperat?* Sed nec in argumento multum ab hac solennitate alieno mihi versari vel licet vel libet. Dicam vero, pace vestrâ, Auditores, de origine Academiarum: materia neque trita multum, neque in vulgus cognita, neque injucunda, neque non apta huic festivitati. Quis enim nolit scire, celebraturus natales alicujus Academiae, quando, quave occasione, cœptæ sint institui id genus scholæ? Eas verò si contempleris, dubitaveris mirari ne magis debeas an commendare. Scilicet sunt reapse scholæ istæ nostræ, quas Universitates aut Academias nunc appellare consuetudo est, resplicæ quædam & civitates, etsi non omni ex parte suæ spontis, magna tamen. Non tantum enim doctoribus constant ac discipulis, sed & sua iis in suos est jurisdictio: adeo ut nonnullis, quas inter est & hæc Julia nostra, ne merum quidem & mixtum imperium quod appellant, desit. Quumque alibi alia possint doceri ac disci, in scholis hisce regiis nihil majoris quidem momenti negligitur. Solæ etiam fermè hæc potestatem docendi possunt aliis facere, per gradus doctrinarum auditoribus deductis. Quæ omnia quum sint longe præclarissima instituta, fortassis & operæ nullum non pretium facturus sum, si qua origine isthæc cœperint explicavero.

Nec id verò commode præstari potest, nisi enarremus instituta scholarum illustrium omnium, saltem pleraque, quorum hæc usque in tempora floruerunt. Quod hinc quidem ut eo rectius fiat, mei quoque fuerit officii, re illa alius aliquanto repetita, in nostrâ denique ætate desinere.

AGITE ergo, loquamur initiò breviter de Ægyptio-
rum Chaldæorum & Persarum scholis: utpote apud quas
gentes regnum diu omnis eruditionis fuit, & quidem mul-
tis ante seculis, quàm ad Græcos doctrinæ cura pervenit,
Ægyptiis vero primum tribuemus locum, sive quod rea-
pse primis illis eruditionis propagatio fuerit animo, sive
quod sibi primis hanc gloriam vindicent.

ÆGYPTIOS itaque quod attinet, sapientiæ omnis
subtiliorisque doctrinæ curam solis sacerdotibus eorum
fuisse cordi, compertissimum est. Neque verò aliter res
sefe facile habere potuit, quod philosophiæ, cum primis
ejus quæ in contemplatione posita est, studia otium po-
stulent liberale, quale tamen paucis concedi solet. Sacer-
dotes verò Ægyptii eo affluebant, & soli quidem; ex more
illius regionis, unoquoque ad paternum genus vitæ ad-
stricto. Et verò fuerunt sacerdotali ordini agri publici
aliique largi redditus, ipsique unâ cum suis omnium one-
rum immunes inque summo vixerunt honore. Ne nunc
dicam quod in liberos propagaretur eadem vitæ condi-
tio. Eò autem effectum est, ut nemo coereretur liberis
suis operose divitias quarere, ceu quibus abunde ex pu-
blico prospectum esset. Narrat isthæc omnia Diodorus
Siculus libro primo Bibliothecæ suæ. *Agros enim omnes
totius Ægypti tres in partes fuisse distinctos; quarum una
sacerdotibus, una regi, tertia militibus cesserit. Ipsemet
ita loquitur: Totius regionis (quæ tripartita est) primam Sa-
cerdotum ordo sibi portionem vindicat: in magna apud indige-
nas auctoritate & reverentia constitutus, tum ob pietatem in
deos, tum quod summam ex eruditione prudentiam ad rempu-
blicam adferunt. Ex vectigalibus autem suis cuncta per
Ægyptum sacrificia procurant, ministrosque alunt, & suis
inde usibus necessaria depromunt. Neque enim deorum ho-*

Arist. 1. 2.
Metaph.
cap. 1.

Diodor.
1. 1. c. 73o

nores mutari, sed ab iisdem eodem ritu peragi: neque in commune omnibus consulentes necessariorum copia destitui, fas esse iudicabant. Hi namque ut senatus principes regi perpetuo sunt praesto, qua operâ, quâ consilio & doctrinâ, ipsum adjuvantes. Addit paulo post: Hi à cunctis oneribus sunt immunes, & primas à rege honoris & potestatis obtinent. Quæ omnia ab antiquo ita fuisse instituta, ex sacrâ Mosis historia nos discimus. Josephi enim prudentiâ omnes Ægyptiorum agros Regi cessisse, exceptis iis solis qui ad sacerdotes pertinebant, legimus. Quo tempore Magos quoque, sive τὰς γωντὰς, summa fuisse in existimatione constat: quos nullum dubium est sacerdotalis fuisse ordinis. Memphiticos enim sacerdotes magicis artibus Moyfi restitisse autor est Artapanus, illo memorabili fragmento libri de Iudæis, quod habet Eusebius Cæsariensis nono de Præparatione Evangelicâ volumine. Dicam aliâs de eruditione Ægyptiaca, & quanta illa fuerit & quibus auctoribus propagata. Illud constat, penes hos sacerdotes Ægyptios fuisse tum scholas omnis melioris doctrinæ: & quidem per universam Ægyptum, etsi præcipui horum fuerint Thebani, Memphitici, & Heliopolitani. Et quidem apud Heliopolitanos commorati sunt studiorum ergò etiam ex ipsa Græcia Eudoxus ac Plato annos integros tredecim, ut Strabo loquitur: narrans monstrata sibi Heliopoli Eudoxi ac Platonis domicilia, quæ olim isti incoluerant, quanquam suo tempore sacerdotales illæ scholæ jam interiissent. Heliopoli, inquit, domos amplas vidimus, in quibus sacerdotes habitabant. Imò dicunt, hanc olim sacerdotum habitationem fuisse, hominum Philosophiæ & Astronomiæ deditorum. Nunc is ordo ac studium defecit, nec quisquam nobis tali exercitio præesse ostendebatur, sed homines tantum qui sacrificia curarent, atque ritus eos peregrinis commonstrarent.

Wid. lib. 1.
de Hermet.
Medicina

Strabo lib.
17. Geogr.

Sed quo pateat clarius, quidnam professi sint aut docuerint illi sacerdotes Ægyptii, adeoq; in quibus versatæ sint illorum scholæ, fortassis operæ fuerit pretium ceremonias nonnullas illorum hic adferre: præsertim quum easdem in signum miræ alicujus & insolitæ philosophiæ narret etiam ipsemet Clemens Alexandrinus. In processionibus itaque sacris, ubi omnem suam doctrinam ostentarunt, hunc illi tenuerunt ritum. Primus processit ὁ ᾠδὸς seu cantor, gestans aliquod musicæ seu poëticiæ artis symbolum. Cujus fuit duos libros Mercurii didicisse, alterum deorum hymnos continentem, alterum vitæ regię *Ἀπλοισμὸν*. Cantorem sequutus est Horoscopus, gestans manibus horologium & palmam, duo sideralis scientiæ symbola: quique calluit quatuor libros Mercurii de siderum errantium ac fixorum motibus. Post hunc processit ὁ ἱερογραμματῆς, capite alatus, & manu librum ac canonem junco atq; atramento instructum gerens. Cujus fuit profiteri hieroglyphicam scribendi rationem, mundi item ac universæ terræ, & seorsim Ægypti Nilique, descriptionem, ordinem item siderum errantium, nec non alia ad sacrum instrumentum pertinentia. Hunc sequutus est *σολιστῆς*, callens omnes leges civiles ac sacrificiorum ceremonias. Quorum agmen clausit is quem Prophetam nuncuparunt, omnium primas, voluminum τῶν ἱσραηλικῶν decem peritiam venditans, vestigalium (ut ego interpretor) sacrorum distributor. Fuerunt porro his sacerdotibus, ministrorum quasi loco, οἱ *παιροφίεσι* artem medicam, sex voluminibus sacris Mercurij contentam, profitentes.

Vnde manifestum est, omnis generis doctrinæ professores isthoc in sacro ordine fuisse. Cæterum sua isthæc non vulgò quosvis docuerunt uti nos, sed imprimis liberos suos, & si quos alios invenere haut indignos

Clem.
Alex. l. 6.
Stromat.
adde Por-
phyr. l. 4.
πρὸς
ἀποχρῆς
p. 371. edit.
Lugdun.

DE ANTIQVITAT. ACADEMIC.

possessione tam præclarâ : raros ergo & in arcano. Ita enim & Moysen legimus omni Aegyptiorum doctrina fuisse imbutum : Græcos quoque illos, Orpheum, Musæum, Melampodem, Dædalum, Homerum, Lycurgum, Pythagoram, Solonem, Platonem, Eudoxum, Democritum, Oenopidem Chium, alios, longis in Aegyptum exiliis susceptis varia doctrina instructos rediisse.

Constat autem ex ante dictis, scholas illas Aegyptiacas non nihil cum nostris habuisse quidem commune, in multis tamen fuisse nostris dissimillimas. Primò enim non patuerunt sine discrimine omnibus ut nostræ, sed paucis tantum, & quidem vix aliis quam sacerdotalis familiæ hominibus. Deinde ipsorummet doctorum longe laudissima fuit conditio præ ut est nostra: utpote quorum & liberis & uxoribus de omnibus vitæ subsidiis abundè fuerit prospectum. Porrò observare nihil est de honoribus & gradibus discentium, nihil de regiminis aliqua forma reipubl. æmula, apud illos obtinuisse: quod apud nos valet maximè.

Quæ verò Aegyptiacarum scholarum instituta, eadem fuerunt penè & CHALDAICARVM & PERSICARVM & INDICARVM. Refert enim Strabo, philosophis indigenis, iis qui Chaldæi appellantur, in Babyloniâ constitutam esse habitationem. Quosdam eorum esse Borsippenos, quosdam Orchenos aliosque complures: qui tanquam per sectas iisdem de rebus alias atque alias opiniones sequuti sint. Alii scil. Borsippen urbem, alii Orchoën seu Vr oppidum incoluerunt, alii alibi habitavere. Diodorus Siculus scribit, Chaldæos Babyloniæ veterissimos eum in republ. ordinem tenere, quem Aegyptii sacerdotes sibi vendicant. Deorum enim cultui addictos per omne vitæ tempus philosophari, & præci-

Strabo l.
20. Geogr.

Diodor. Si-
cul. l. 2. Bi-
blior. c. 29.

præcipuam ex Astrologia gloriam nancisci. Doctrinam autem non eo modo quò Græci percipere. Apud Chaldaeos enim per generis seu familiæ traditionem philosophiam hanc obtingere, filiumque à patre illam accipere, ab aliis interim publicis muneribus liberum, accipere autem ab ipsâ usque pueritiâ.

De Persicis & Indicis scholis tantum non eadem narrantur. Sed nolo nunc omnia isthæc recensere, ne cui tædium creem isthac narratione. Quantum verò omnes illæ scholæ ab institutis nostris abfuerint, facillè unicuique per se manifestum est: ut nec illud nunc operosè ostendere sit necessarium.

Veniamus potius ad GRÆCAS gentes, quæ præ aliis literarum gloria videntur floruisse, & à quibus ut magnam partem eruditionis nostræ ita etiam nomen hoc Academiae accepimus. Fuit sanè hæc gens olim præ aliis elegans ac culta, attamen (quod primò venit notandum) perquam sero literis dare operam cœpit. Vix enim quisquam paulo sapientior multum ante Persici regni exordia eâ quidè in gente vixit. Deinde etsi post complures passim docuerint omne doctrinæ genus, privatorum tamen potius illa cura fuit quàm reipublicæ. Enimvero narrat Thucydides, Mycaleffi ludum fuisse publicum: verum ille puerilis fuit, ubi scilicet more Græcæ gentis pueri legere ac scribere docebantur. Narrat enim, à Thracibus illum in ludum factâ irruptione, pueros récenter eum ingressos ad unum omnes fuisse interemptos. Cæterum de hujusmodi scholis, quales arbitror omnibus tum Græciæ urbibus fuisse, sermonem non facio. Alias vero severioris atque accuratioris doctrinæ scholas nullas, publica auctoritate aut sumptu publico tum quidem temporis fuisse institutas, vel leviter res Græcæ gentis vetustiores scrutantibus, non potest non sta-

Vide de utrisq; præter alios Porphyri. l. 4. τρεῖς ἀποχῆς pag. 398. & 404. edit. Lugd.

Thuc. I. 6

tim

rim fieri manifestum. Qui enim primi in Græcis sapientiae laude claruerunt, Thales Milesius, Anaxagoras, Anaximenes, Xenophanes, Parmenides, Melissus, Pherecides, Democritus, suam doctrinam nullis magistris Græcis sed potius Ægyptiis & Chaldæis debuerunt: ipsi vero scholas habuisse non memorantur. In Magna Græcia Crotone & Metaponti habuit quidem Pythagoras (ut Livii utar verbis) *cætus juvenum emulantium studia doctrinæ*; sed tantum abest publica auctoritate habuisse aut impensis illarum rerum publicarum, ut tandem, jubente ita urbium magistratu, vel certè non reluctante, schola ipsius una cum frequentantibus eam discipulis combusta sit. Similiter ab Æsculapii familia in artis medicæ operibus multi à pueris olim instituebantur, in duabus cum primis illis celeberrimis scholis, Coa nempe & Cnidia: non tamen ullo publico decreto id actum, nec ulla in id domus publica fuit instituta. Jam porrò qui Oratorias & Politicas artes tum professi sunt Sophistæ dicti, Gorgias, Thrasymachus, Hippias, alique mercede docuerunt, at non publica sed discientium.

Tantum scilicet abest, illis temporibus sumptu publico civitatum nutritos fuisse artium scientiarumque doctores, ut ne locus quidem aliquis publicus magistris istis fuerit concessus. Testimonio certe vel un⁹ Socrates possit esse; cujus tamen adhuc vivi eruditionem ac variam sapientiam factim potissimi Atticorum civium maxime sunt admirati, quique eam ob causam hominem summo in pretio habuerunt. Vixit ille vitam privatam, inops, nullo stipendio publico; & docuit non certo quodam inque docendi usum consecrato auditorio, sed modò in via publica, modò in taberna quadam, modò sub platano aut alia aliqua patula arbore. Eadem verò conditio fuit etiam illorum, qui aut artes
Mathe-

DISSERTATIO I.

Mathematicas, Geometriam scilicet Arithmeticam & Astronomiam, docebant, aut Poëtica vel Musica profitebantur. Præter has autem liberalium artium & philosophiæ medicinæque professiones non habuit tum temporis illa cultissima terrarum Græcia magistrorum eruditionis: neque enim erant qui cultum divinum docerent in publico, aut Attici juris prudentiam profiterentur.

Primum igitur (quod quidem constat) Platoni civi suo, fortè quò crimen in Philosophiam Socratis damnatione commissum eluerent, locum nemorosum suburbanum, cui ab structore Hecademo sive Academo nomen erat Academiæ, in publicam scholam concesserunt elegantissimi Græcorum ATHENIENSES. Hoc initium est scholarum in Græcis publicarum. Iidem Platone jam in fata concessio locum ad docendum idoneum in suburbano gymnasio quod cognomento *λύκειον* audiebat (quasi Lupinum diceas) aperuerunt Aristoteli Stagiritæ. Antistheni quoque Cynicæ sectæ auctori in alio quodam suburbano gymnasio, cui *κυνοσίργης* nomen, docendi locum tribuerunt. Zenoni porro Cittixio iidem *ποικίλην* illam *σκαὴν*, sive Porticum picturis insignibus variegatam, in ludum publicum concesserunt. Potestatem quoque fecerunt iis magistris, quidvis sentiendi ac docendi in suis scholis, leges item nonnullas scholasticas condendi, successoresque sibi deligendi; quantum quidem est colligere ex historiis ejus ætatis Philosophorum Diogeni Laërtio memoratis.

Sed præter hæc nihil populus ille Atticus est largitus in studia literarum. Imo à populo illo loca isthæc omnia philosophis ultrò ac liberaliter data, certis testimoniis vix licet ostendere. Constat sane, ab Epicuro ipsum hortum in quo doceret emptum esse. Quicquid sit, nullo certe stipendio aluit doctores, nullo nummo subvenit discentium egestati,

Laert. in
vita Epicæ

Liv. l. 31.

stati, nullam fermè in discentes jurisdictionem magistris concessit, multo minus vacationem à muneribus publicis aut immunitatem aliquam docentibus vel discentibus dedit. Adde, loca ipsa scholis hisce dicata, Porticu exceptâ, extra urbem fuisse sita, adeoque vix aliquid intra urbem tantæ rei ab Atheniensibus esse commodatum. Quod ipsum ut non significarit aliquem contemptum, in causa tamen fuit ruinæ, utpote quum hac occasione Philippus Demetrii Regis filius ipsa gymnasia Lyceum & Cynosargen teste Livio, Lucius Sylla etiam Academiæ & Lycei sylvas, teste Plutarcho *in ejus vitâ*, destruxerit. Præterea solis Philosophorum sectis concessæ sunt ejusmodi scholæ, non Oratoribus, non Medicis, non suæ religionis sacerdotibus, non civilium legum peritis: qui tamen & ipsi nisi recte sua doceant vel discant non potest respublica esse salva aut bene instituta.

Sed & notandum imprimis est; non uni alicui, vel duntaxat meliori, Philosophorum sectæ, aut ei quæ consentiret cum moribus atque institutis reipublicæ, concessam liberè docendi illam facultatem fuisse, sed sine discrimine in eam libertatem admissas varias admodum imò quasdam & noxias philosophorum hæreses, ut à sese invicem ita etiam à religione receptâ & legibus urbanis quàm longissimè dissidentes. Neque enim ulli sectarum istarum cum institutis civilibus tunc omni ex parte convenit, sed singula pro sese isthac oppugnarunt impunè, imò non sine tacito multorum applausu.

Hanc verò planè Atticarum scholarum faciem, nullam aliam, observare etiam licet in aliis Græciæ populis. Qui tamen raras admodum scholas erexerunt. Etsi enim legamus & in Rhodo insula, & Ephesi, & Mytilenis, & Tarsi Ciliæ, ut & Massiliæ in Gallis floruisse literarum studia: non tamen

tamen facilè quis dixerit, num doctores privatim in ædibus suis instituerint auditiones suas, an verò locis in id publica auctoritate dedicatis. Nam & Smyrnæ medicam nar- Strabo l. 12
rat Strabo scholam Erasistratæam habitam, sed privata au-
toritate Hicæsi. Idem testatur, & Laodiceæ ejusdem artis
scholam Herophilæam conditam, sed itidem cura privata
Zeuxidis.

Sola ALEXANDRINA schola paulum meliore fuisse
conditione videtur, quoniam, præ aliis Alexandri Magni
successoribus, Ptolomæi reges eruditioni ac literis apprime
faverint studuerintque. Primò enim bibliotheca ibi regi Vide colle-
cta Lipsio
de Bibli-
oth. c. 2.
bus publica instituta est immensis sumptibus; quæ tamen
post dum urbs à Julio Cæsare occuparetur, conflagavit.
Deinde in ipsa regia Museum (ita dixerunt quasi Musarum
ædem) viris doctis constructum est, ubi ex publico aferen-
tur. Id quomodo sese habuerit fortassis haud abs re fuerit
ex Strabonis libro XVII. audire: *Pars (inquit ille) regia est
Museum inambulacra habens & exedras & magnam domum, in
qua convivunt & comedunt unâ qui Musæi consortes sunt, litera-
ri viri. Habet autem hoc collegium & pecuniam sive vecti-
galia in commune, & sacerdotem item qui Museo præest, olim
à Regibus nunc à Cæsare constituendum.* Non adferam in me-
dium quæ de illo Museo habent alii: id constat, simile ni-
hil omnibus in locis ubi Græca instituta habita in pretio
sunt, visum tunc fuisse. Imo brevi constabit, nihil simi-
le aliquot etiam post seculis fuisse constitutum. Cæte-
rum hoc excepto, plane Atticis scholis omnia fuerunt et-
iam Alexandria, Ptolomæorum quidem regum ætate,
quàm simillima.

Pervenerunt & ROMAM studia Græcanicæ eruditi-
onis paulò post Punicum bellum primum. Nam illo tempo-

Gell. l. 17.
c. ult. Plut.
in Quæst.
Roman.
Suet. l. de
Grammat.

re L. Livius poëta fabulas docuit, h. est spectandas populo exhibuit, & Spurius Carvilius ludum Grammaticum cœpit aperire. Sed adeo rudia fuerunt isthæc initia, ut Suetonius scribat, *inter secundum & tertium Punicum bellum, sub ipsam Ennii mortem, demum studia Grammatica vel literatoria ibi cœpisse. Statim vero post Punicum bellum secundum illa studia ita increverant, ut temporibus quibusdam (verba sunt Suetoni) super viginti Grammaticorum celebres schola fuisse in Vrbe tradantur.* Advenerunt non longe post eò & Rhetores & Philosophi, suasque ibi scholas instituerunt. At hæc omnia, cave credas, publica auctoritate ita fuisse facta atque habita. Imò anno Urb. Conditæ 592 Marco Messalla & C. Fannio Coss, Philosophi & Rhetores Vrbe pulsati sunt edicto censorio: ut refert idem Suetonius Tranquillus. Notavit etiam disertè Eusebius in *Chronico*, primum Quinctilianum publicam scholam Romæ & salarium è fisco accepisse: idque demum ævo Domitiani. Qui hætenus scilicet docuerant Romæ, illi non loco aliquo publicè ad id instituto, nec mercede aliqua publica conducti docuerant; sed privatim pro se quisque aperuerat ludum, mercedem à discipulis exspectans. Meliora postea demum sunt instituta.

Suet. l. de
clar. rhet.

CONSTAT autem ex iis quæ diximus, tametsi nostræ scholæ Academiæ cognomentum vulgò accipiant ab illa prima publica Atheniensium schola Platoni collocatâ; longissimo tamen intervallo omnem Græcam scholasticam rem usque ad tempora Romanorum Cesarum à nostris scholarum moribus abfuisse. Quippe quum illâ ætate doctores vix potuerint locum aliquem ubi docerent una alteraque in urbe, per vastum illud terrarum spacium, ex publico accipere; tantùm abest ut salaria illis fuerint ex publico data vel iurisdicatio aliqua concessa.

Vnde

Vnde etiam hoc manifestum est: etsi Græcæ gentes valde se commendare soleant meliore atque elegantiore quadam cultura ingeniorum, multis tamen modis eas superatas docendi ritu ab Ægyptiis, Chaldæis, & Persis, quos isti tamen Græculi in Barbaris numeraverunt. Prudenter id observavit ac dissimulavit neutiquam ipsemet Diodorus Siculus. *Herba viri illius magni recensebo, etsi verear ne eorum prolixitate tedium aliquod auditoribus creem. Horam omnium* (inquit, de Chaldæis verba faciens) *doctrinam non eo modo, quo Græci hisce studiis* Diodor. l. 2. cap. 29. *dediti percipiunt. Apud Chaldæos enim per generis seu familiaris traditionem hac Philosophia obtingit, filiusque à patre illam accipit; ab aliis interim publicis muneribus omnino liberi. Es quia parentibus utuntur magistris, sic ut & affatim & citra invidiam omnia discant, & certiore fide præceptis attendant, & dum à pueris statim disciplinis innutrientur, præclarum in Philosophiâ habitum sibi comparant, tum quòd ætas illa docilis est, tum quòd multo studiis tempore insudant. Apud Græcos verò plerique magna parte accedunt imparati, & Philosophiam hanc serò attingunt; operaque aliquatenus huc impensa, quærendi victus cura distracti, abscedunt. At licet pauci quidam Philosophicæ se palastra totos mancipant; hi ipsi tamen quæstus gratiâ disciplinæ adherent, novasque de placitis maximis disputationes movent, nec fixum in majorum vestigiis pedem tenent. Quocirca Barbari isdem jugiter inhaerendo, firmiter singula percipiunt. At Græci ex artificio lucrum captantes, novas condunt sectas, & de maximis inter se theorematibus opinionibus contrariis disceptando, faciunt, ut discipuli sententiis huc illuc ancipites fluctuent, animique ipsorum per omnem vitam suspensi dubiisque maneant, nec ulli rei certam tribuere assensionem queant. Nam si quis maxime insignes Philosophorum sectas examinet, plurimum inter se*

discrepare, & in gravissimis sententiis sibi adversari comperiet.

Hæc omnia Diodorus. Cujus sententiæ etsi haud pos-
sim omni ex parte assentiri (nec enim tanti est quod à
parentibus soli filii doctrinam hauriant, nec id apud Chal-
dæos fuit omnino receptum usu, ceu constat ex sacra Da-
nielis historia) pleraque tamen ejus nescio an quis pru-
dens improbaverit. Certe exactiùs paulùm intuentibus
res Græcæ gentis, quales illæ fuerint isthac ætate, non
potest non statim patere, scholarum illarum Philosophi-
carum varietatem in detrimentum potius reipubl. natam
fuisse, quàm in emolumentum doctrinæ. Athenienses
certe me ritò accuses quod tam varias Philosophias, à reli-
gione & moribus civitatum non minùs quam à semeti-
ipsis plurimùm dissidentes, publicè doceri permiserint. Ne-
que enim ulla Philosophorum schola cum religione & le-
gibus urbanis convenit: sed omnes instituta avita iverunt
eversum, non impunè tantùm sed & cum applausu poten-
tiorum. Id quod etsi non sit vituperandum quum respu-
blica malis erroribus agitur, quumque emendatur statim
illa ad certam unius alicujus disciplinæ atque doctrinæ
normam; nullo modo tamen tolerandum est, si isthac non
fiant, imò vero si nulla una certa emendandi reipubl. ra-
tio publicè instituat. Athenis verò ut & alibi per Græci-
am, plebi manebat sua religio, manebant sua instituta pla-
nè adversa Philosophorum scitis, quæ tamen publicè &
docebantur & exercebantur. Jam verò Aristippi & Epicuri
scholæ in voluptatibus collocabant felicitatem & summam
beatitudinem; à quibus licet dissiderent scholæ reliquæ,
tamen nec ipsæ inter sese de morum vitæque ratione con-
veniebant; & prætereâ pleræque omnem cultum divinum
non minus atque illa Epicuri disciplina tollebant è medio,
aut

aut ridebant, aut certè non nisi in speciem & dicis ergò providentiæ divinæ quidquam referebant acceptum. Unde non potuit non Athenis & in Græcia passim chaos aliquod variarum sectarum enasci. Enimvero quoties equidem illam Græciæ ætatem cogito, monstrum aliquod mihi videor cernere, aut terram variis religionum portentis confusam & sibi met mutuo adversam. Nec tamen ista promiscua quidvis sentiendi ac docendi licentia ante defuit, quàm Christiana doctrina, omnibus sectis illis contritis, unice cœpit esse in veneratione.

Et si verò sub CÆSARIBVS quoque ROMANIS tam turbulenta & diversa fuerit docendi instituendique ratio, non nihil tamen melior tum cœpit esse docentium conditio. Paulatim enim salaria ex publico illis concessa sunt. Ita narravimus ante ex Eusebii Chronicis, Quintiliano è fisco (qui ærarium erat Cæsarum) salarium numeratum. Refert vero & de Flavio Vespasiano Domitiani patre in *ejus vita* Suetonius, primum illum è fisco Latinis Græcisque rhetoribus annua centena constituisse, h. e. his mille & quingentos Philippæos. At hæc liberalitas intra solos Rhetores & quidem Romanos stetit. Multis post annis demum Antoninus Pius etiam Philosophis stipendia & honores concessit & quidem *per omnes provincias*, ut narrat Julius Capitolinus. Omnis generis doctoribus annuam mercedem Athenis à Marco esse constitutam, narrat Xiphilinus in *ejus vita*. Salaria autem provincialia isthæc fuisse sexcentorum aureorum Romanorum, i. e. mille quingentorum Philippicorum, è Tatiano notavit clarissimus Casaubonus. Aliis tamen minus fuisse datum ex Luciani *Eunucho* constat. Scribit enim singulis Philosophorum generibus ab Imperatore constituta fuisse decem millia drachmarum, quæ Romanis erant quadragena

Suet. c. 18.

Capit. c. xx.

Casaub. ad Sueton.

gena tertertia, id est, mille Philippici. Hanc summam ab Imperatore illo etiam Theodoto Sophistæ τῆς νεώτης ἐπιμετῶν esse constitutam, testis est Philostratus l. 2. in Theodoto. Idem verò narrat, Apollonium Atheniensem Politicam cathedram Athenis mercede talenti tenuisse. Ut

proinde pro cathedræ qualitate & merces fuerit alia atque alia. Et verò etiam Eumenius Rhetor in *Oratione pro re-
staurandis scholis in Augusto Cliviensi sumopido*, salarium se accipere profitetur à liberalissimo Principe in sexcentis millibus nummum, h. e. quindecim millia Philippicorum; nisi in textu mendum sit, stipendium sane amplissimum.

Etsi verò eâ ætate absque dubio per provincias multi passim Philosophi Rhetoresque stipendio publico habuerint scholas; fortassis tamen non multum post ætatem filiorum Constantini peræquè duravit hoc institutum. Namque de ipsis Romanis professoribus, ætate Valentiniani Theodosii & Arcadii scribit Symmachus l. v. epist. 33. *Romana iuventutis magistris detracta sunt subsidia solennis alimonie.* At si id Romæ factum, multò magis in provinciis, cum Imperii rebus simul labentibus & doctrinæ studiis. Quanquam Romæ salaria rediisse dixeris. Extat enim apud Cassiodorum l. 9. epistola vicesima prima ipsiusmet Athalarici Gothorum regis, quâ ille jubet solvi isthæc *salaria sine deductione, semestribus etiam singulis.*

Interea verò certum est, non Romæ tantum, sed & in provinciis multas scholas publicas sumptibus reipublicæ fuisse erectas. Vt enim solas GALLIAS nunc respiciam, Eumenius Rhetor, quo de ante diximus, Augustoduni collapsam scholam restituit amplissimo salario suaq; impensa. Extat & Aufonii liber, quo ille prædicat professores Burdegalenses, Tholo-

Tholosanos, & Narbonenses alios. Vbi de Tiberio Victore Minervio professore Burdegalensi scribit:

Mille foro dedit juvenes, bis mille Senatus

Adjecit numero purpureisque togis.

De quoque &c.

Habemus & Valentis ac Gratiani Imperatorum Theodosiano in Codice rescriptum ad Præfectum prætorio Galliarum in hæc verba: *Per omnem diæcesin commissam magnificentia tua, frequentissimis in civitatibus, quæ pollent & eminent claritudine præceptorum, optimi quique erudienda præsideant juventuti. Rhetores loquimur & Grammaticos Attica & Romana doctrina. Quorum Oratoribus viginti quatuor annonarum è fisco emolumenta donentur: Grammaticis Latino vel Græco duodecim annonarum deductior paulo numerus ex more præstetur. Vt singulis urbibus, quæ metropoles nuncupantur, nobilium Professorum electio celebretur. Nec vero judicamus, liberum ut sit cuique civitati suos doctores & magistros placito sibi juvare compendio. Trevirorum verò clarissima civitati uberius aliquid putavimus deferendum: Rhetori ut triginta, item viginti Grammatico Latino, Græco etiam, si qui dignus reperiri potuerit, duodecim præbeantur annona.* Hactenus responsum illud Imperatoris. Vnde discimus, in omni provinciæ Gallicanæ metropoli scholam publicam erectam: at non Philosophiæ aut Medicinæ aut Juris Romani disciplinæ, multò minùs Theologiæ: sed solis Rhetoribus & Grammaticis, & quidem ita ut uno Rhetore & duobus Grammaticis singulæ scholarum istarum constiterint.

Eadem ratio fuit & Scholæ Mediolanensis in Gallia rogata, ad quam sese S. Augustinus docendi causa scribit evocatum *l. v. confession. cap. 13.* Namque & illa nihil præter Rhetoricen & Grammatica docuit, ceu ex ipso Augustino haud difficulter est discere. Celebrata imò est & in

C

Africa

Lib. III
tit. 3. de
Med. &
Profes. l. 124

18 DE ANTIQVITAT. ACADEMIC.

Africa Carthaginis schola, quantum apparet ex Apuleij Floridis. Nec dubitavit de illa scribere S. Augustinus: *Duae Urbes literarum Latinarum artifices, Roma atque Carthago.*

Ut autem Occidentalis Romani Imperii pars, ita & ORIENTALIS cum in Româ nova, Constantinopoli inquam, tum per provincias, scholas suas publicas habuit. Omnes tamen, quantum videtur, pari cum Gallicis ratione fuerunt; nisi quod Constantinopolitana Atheniensis Alexandrina & Berytiensis, nonnihil habuerint singulare.

Namq; ut de BERYTIENSI initiò quid dicam, sola ferè illa videtur Romani Juris prudentiam docuisse. Sane nusquam hoc studium magis quam ea in urbe floruit. Et quidem floruit jam seculi quarti initio, imò fine tertii; quod liquet ex Codicis Justiniani titulo, qui est de iis *quæ aetate vel professione se excusant*. Ubi tamen perperâ forte legitur Arabiæ vox. Phœnicia enim urbs non Arabiæ fuit Berytus: eòq; nihil etiam causæ fuit fortassis, quare Arabiæ scholaribus rescriberet quidquam Diocletianus ejusque collega Maximianus. *Cum vos adfirmatis, ajunt Cæsares, liberalibus studiis operam dare, maxime circa Juris professionem, consistendo in civitate Berytiorum provincia Phœnicia, providendo utilitati publicæ & spei vestræ, decernimus, ut singuli usque ad viceimum quintum annum ætatis suæ studiis non avocentur.* Seculo quarto tanta fuit studiorum Juris ergò in existimatione Bery-

li. i. tit.
qui at.

Eunap. in
Biosiclio.

tus, ut Eunapio audierit ejusmodi studiorum mater. Quinto seculo vixisse Zachariam Scholasticum, sive Rhetorem forte Berytiensem, post Episcopum Mytilenensem, illum cujus Dialogum adversus mundi æternitatem cum Origenis Philocaliis edidit Joannes Tarinus, argumento est, quod auctor ille significet vivere Alexandriæ Ammonium Pro-

cli

cli discipulum: qui est ille magnæ famæ filius Hermiæ Alexandrinus Philosophus. Prodit vero ille Zacharias, Berytum, *μητέρα τῶν νόμων*, venisse quem juvenem Juris studiorum gratiâ, qui Alexandria antehac Ammonium audierat. Ut proinde etiam tum disciplina illa Juris Beryti floruerit. Imo quum novam Juri veteri faciem indere Justiniano Cæsari consilium fuit, evocatus ad illam operam Beryto est Dorotheus cum collega Anatolio. Ipsi autem illi Cæsari audit Berytus, non tantum *pulcherrima civitas, aut virenda & splendida metropolis, sed & civitas legum, quam legum, nutricem bene quis appellet.* Tanti etiam æstimata tum urbs illa fuit, ut diserte caverit Cæsar, ne alibi quàm Beryti & in utraque Roma jus Romanum doceretur. Imò idipsum *jam à vestro Principibus constitutum esse*, fatetur. Sed eadem tempestate Berytum ingenti terræ motu tantum non funditus eversam esse, multis narrat Agathias Scholasticus. Nec postilla temere invenias laudatam à Juris disciplina Berytum. Ut proinde & hoc terræ motu incendioque, & subsequenter Sarracenorum incursionibus, omnem doctrinam ibi mox collapsam esse, sit verosimile.

Cod. de
jur. vet. &
nuolcand.

Agath. l. 1, 2i

ATHENIS videntur solum Rhetores & Philosophi floruisse. Etsi enim de Marco Cæsare scribat Xiphilinus: *ἔδωκε δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις διδασκαλίαν ἐν ταῖς Ἀθήναις. Ἐπὶ πάσης λόγων παιδείας μισθὸν ἐπέσπον φέροντας*: non alii tamen præter hosce à quoquam memorantur. Et verò Politicam cathedram, cujus meminit Philostratus *in Apollonio*, Philosophis, nisi fallor, licet accensere. Sed & fortassis Philosophi ibi salario publico non diu docuerunt, jam florentibus quidem Christianorum rebus. Invenio sanè in *vita Procli*, illâ quam in magistri laudem Marinus Neapolitanus conscripsit, Platonicam aliquam hereditatem, ita dictam, Philosophis cessisse in salarium,

larium, verum non ex publico, sed quantum conjicere est ex gentiliū nonnullorum privata liberalitate collectam. Non privandus tamen laude mos est, cathedram consequendi: aut non nisi post varias multorum concertationes, quarum meminit Eunapius *in Proaeresio* sic satis prolixè, paucis Philostratus *Heraclide*: aut liberali Cæsarum dono, quomodo cathedram philosophicam à sese impetratam esse fatetur Alexander Aphrodisiensis *l. de fato*, & de Adriano Polluce ac Philisto Sophistis refert Philostratus. Nec illud non meretur laudem: quod videatur Marcus Cæsar omnibus doctoribus unum aliquem præfecisse, qualem fuisse Herodem narrat *in Theodoro* idem Philostratus.

Phil. l. de
vit. Soph.

Sed haud fuit etiam hæc felicitas fortassis diuturna, utpote quum ab aliis scriptoribus non perinde illa memoratur. Et verò ingentem omnis prosperitatis jacturam ipsæ Athenæ fecerunt Arcadio & Honorio Cæsaribus, per incursiones Gothicas Alaricho duce. Non enim Zosimo temere credas, nihil damni dedisse urbi Alarichum, quasi deterrente eum Minerva cum Achille; quia omnem Græciam misere tum direptam esse constat. Non desunt utiq; vel hodie querelæ illius temporis scriptorum de ipsarum met

Zos. l. v.

Athenarum infelicitate. Certè Synesius qui illa ipsâ vixit tempestate, non dubitavit Athenas pelli comparare quæ animali consumpto supersit sola. Addens: *Αἱ δὲ Ἀθηναὶ πάλαι μὲν πόλις, ὅτι αὐτῶν, τὸ δὲ νῦν ἔχον, σεμνύουσιν αὐτὰς οἱ μελιττήεργοι.* Etiam ita tamen mansisse Philosophicam aliquam & Rhetoricam scholam ad Justiniani Cæsaris usque ætatem, certum est. Per omnia enim hæc tempora usque ad Justiniani Cæsaris ævum, Philosophiam quidem ibi

Vide de
his omni-
bus Suidā

docuerunt successionē magisterii, Plutarchus Nestorii filius, Syrianus ὁ μέγας, Proclus Lycius qui κατ' ἑξοχὴν audit

Plato

Platonis *Ἀλέδοχος*, Marinus Neapolitanus, Zenodotus, excerpta ex vita Iulii dori per Damascium scripta apud Photium.
 Damascius, Simplicius, magna philosophorum nomina. Ut taceam alios qui ibidem videntur vixisse, literarum gloria claros. Certè ipsemet Severinus Boëthius per integros octodecim annos Philosophiæ gratia Athenis hæsit, ceu legere est *libro de disciplina scholarum*: constat autem floruisse illum seculo Christiano quinto. Adeoque quod Synesius subjungit: *ταῦτ' ἄρα ἔνι ξυνοίῃ τῶν σοφῶν Πλατῶν, Ἀλεξάνδρου, οἵ πινες ἐν τῇ Φήμῃ τῶν λόγων ἀγείρασιν ἐν τοῖς Ἱεράτοις τὰς νέας, ἀλλὰ τοῖς ἐξ ἑμῆς σαμνίουις*: id verò præcise de tempore illo intelligendum est quo scholæ philosophicæ præfuit Plutarchus Nestorii, quodque Gothicam tempestatem excepit. Et verò non is fuit Plutarchus ille qui potuerit allicere auditores, nominis aut doctrinæ famâ. Eoque idem Synesius alibi rectè itidem scripsit de suo itinere Atheniensi: *Hujus autem Athenas itineris non solum hunc capiam fructum, quod à presentibus liberer malis, verum etiam ne amplius studiorum causa eos adorem qui inde veniunt, nihil meliores quidem nobis mortalibus, quod quidem ad intelligentiam Aristotelis & Platonis attinet. Versantur autem inter nos quemadmodum semidei inter mulos, eo quod conspexerint Academiam & Lyceum, & Variam illam Porticum: qua jam non est varia: nam Proconsul tabulas abstulit, deinde prohibuit eos ne propter sapientiam elatiore sint animo.*

CONSTANTINOPOLI porrò primùm quidem jussi sunt salario publico docere soli Rhetores & Grammatici. His Romani Juris professionem adjunxit Theodosius: quod post confirmatum est à Justiniano. Ejusdem auctoritate cœpit istic & Philosophica *ἀκρόασις*. Quod enim ibidem Themistius jam Constantii ætate docuisse videtur, privato viri studio est adscribendum. Nullus autem ibi vel doctrinæ Themistius in Sophista.
 Chri-

Cod. Theodof. l. 14. tit. ix. Cod. Iust. l. xi. tit. 18. de stud. liberal. Urb. Rom. & Constant.

Christianæ vel Artis medicæ professioni locus fuit. Haud abs re fuerit, recitare in præsentia ipsam Theodosii & Valentiniani Cæsarum constitutionem quâ formam circumscripterunt auditorii Capitolini (nam in Capitolio fuit schola illa publica) qualem tum & Romæ & Constantino-poli esse voluerint. *Habeat igitur auditorium specialiter nostrum in his primum quos Romana eloquentia doctrina commendat, Oratores quidem tres numero, Grammaticos verò decem. In his etiam qui facundia Græcitaris (ita enim recte habet codex Theodosianus) pollere noscuntur, quinque numero sint Sophistæ & Grammatici eque decem. Et quoniam non his artibus tantum adolescentiam gloriosam optamus institui, Profundioris quoque scientia atque doctrinæ memoratis magistris sociamus auctores. Vnum igitur adjungi ceteris volumus qui Philosophia arcana rimetur: duo quoque qui Juris ac Legum voluntates pandant. Ita, ut unicuique loca specialiter deputata assignari faciat tua Sublimitas, ne discipuli sibi invicem possint obstrepere vel magistri; neve linguarum confusio permixta vel vocum aures quorundam aut mentes à studio literarum arceat.* Hæc Cæsares illi. Quæ etiam Iustiniano placuisse indicio est, quod ex Titulo Codicis Theodosiani *De studiis liberalibus Urbis Romæ & Constantinopolis* unicum hoc rescriptum in Codicem suum transferri curaverit, & quidem nulla factâ expunctione aut mutatione: quod Triboniano aliàs fuit recepti moris. Et verò idem Justinianus confirmavit illud vetus privilegium, quod scholæ Constantinopolitanæ cum Romana & Berytiensi erat commune, ne alibi Juris disciplina doceretur. Duos verò tum temporis Constantinopoli Jus docuisse, Theophilum nempe & Cratinum, abunde omnibus notum est. Quemadmodum autem Cæsares hi Juris & Philosophiæ professioni loca publica tribui curaverunt, ita jam

Cod. de Vet. jur. enucleat. l. 1.

DISSERTATIO I.

jam ante ipse Constantinus Magnus *ἀνεγάρθη* videtur struxisse Grammaticis & Rhetoribus. Romæ saltē esse id factum, disertè legitur in Pauli Diaconi Miscella Historia: *Constantinus Magnus*, inquit, *civiles nutrire artes, præcipuè studia literarum, quas vixit. In illustribus domibus eos qui in Urbe Roma erant viros rationabiles collocavit.* Qui omiserit verò id ipsum Constantinopoli, quam omni ex parte studuit Romæ veteri æqualem reddere? Certè circa illud tempus & hîc fuisse struktas hujusmodi ædes, liquet ex ejusdem Pauli verbis sequentibus: *Gallus circa Ephesum apud doctores erat. Porro Iulianus & Crescens in auditoriis Constantinopolitanae urbis exercebatur, in basilica ubi doctores erant.* Narrabimus paulò post iterum aliquid de basilica ista.

Paul. Diacon. l. 10. c. 15.

Idem l. 11. c. 24.

Progrediendum nunc est ad ALEXANDRINAM scholam: quam itidem Orientales inter singulare aliquid præ reliquis illius ævi habuisse diximus. Et vero una illa pene omnia habuit. De Oratoriis & Grammaticis studiis non est quod dicamus, utpote quum jam tum constet, à Ptolomæorum regum ætate, adeoque ab initio usque urbis istius conditæ, illa floruisse. Non desisse verò eam gloriam etiam diu post, satis ostendit unum illud magnum Joannis Philoponi nomen, qui etiamnum à professione sua, quæ Alexandria sexto seculo Christiano functus est, Grammaticus vulgò usurpatur. Mathematicas quoque omnis generis disciplinas ibi habuisse suos doctores publicos, notissimum est. Quem enim fugit illud saltim de Pappo & Theone viris utique celeberrimis? Hypsicles quoque ipse testatur, sese Apollonii Pergæi libros Alexandria interpretatum esse. Fortassis eodem munere & Eutocius Ascalanita functus est, ut qui suum in Sphæram & Cylindrum Archimedis commentarium Ammonio inscripserit Alexandrino.

Hypsicl. l. 2. c. 10.

drino Philosopho. Eutocium autem illum Hypsiclei fuisse
 coævum, adeoque utrumque vixisse sub finem seculi quin-
 ti, verosimile fit ex eo, quod & Hypsicles *l. 2. n. 5.* præcepto-
 rem laudet Isidorum, & Eutocius statim in fronte commen-
 tatorum suorum memoret magistrum Isidorum Milesium
 Mechanicum. Forte & Diophantus magnus ille Arithme-
 ticus hîc docuit: nec tamen id definitio. Proclum Lyci-
 um ab Herone in mathematicis esse Alexandriae institu-
 tum, testatur Marinus Neapolitanus: Hero autem ille vi-
 detur is esse cujus exstat alter de geodæsia, alter de machi-
 nis bellicis liber: utique Ptolemæo multum hic junior
 est. Eacerte fuit Alexandrinæ scholæ in Mathematicis exi-
 stimatio, ut ab Episcopo illius urbis Paschalem canonem
 quotannis petere ipsimet primitivæ Ecclesiæ placuerit.
 Iam vero & Philosophiæ doctorum quorundam laus ad
 nos usque propagata est. A principe Anatolio, Laodi-
 ceæ pòst Episcopo, scholam Peripateticam fuisse apertam
 testis est Nicephorus, in eo tamen forte falsus quod huic
 primo id adscribat. Olympiodorum Aristotelis & Platonis
 placita ibi interpretantem audivit Proclus Lycius, teste
 Marino. Quo tempore hanc scholam philosophicam
 Atheniensi multum prætulit Synesius. Clarissima est fama
 Ammonii Hermiæ filii, plane illius quem Zacharias Scho-
 lasticus scribit Platonis & Aristotelis dogmata interpreta-
 ri Alexandriae, relictis Athenis & Proclo magistro. Quin
 & Olympiodorus ille, cujus hodieque exstant in Meteoro-
 logica Aristotelis & Platonis dialogos aliquot commenta-
 rii, Alexandriae videtur docuisse. Ad hoc & Jus Roma-
 num à nonnullis doceri ibi institutum est, nullo tamen
 indultu publico, eòque id vetitum à Justiniano Cæsare.
 De Pantæno agens Eusebius Pamphili, *Docerat is*, inquit,

Niceph. l. 6
 cap. 36.

Mar. in vi-
 ta Procl.

Zach. in
 dialogo.

Eod. de
 vet. iure
 nucleand.

Euseb. l. 5.
 lib. 2. Eccl.

Als-

Alexandria, cum ex antiquo schola illic constituta esset sacrarum literarum, qua & ad nostra tempora pervenit. S. Hieronymus scribit, in Alexandria, juxta veterem consuetudinem à Marco Evangelista, semper Ecclesiasticos doctores fuisse. Clementem Alexandrinum, Pantæni auditorem, post ejus mortem Alexandria Ecclesiasticam scholam tenuisse & μαθητήσων magistrum fuisse, iidem testantur. Origenem Adamantium à Demetrio Alexandrina urbis Episcopo in locum Clementis presbyteri confirmatum per multos annos floruisse, scribit idem Hieronymus. Huic forte Dionysius successit, de quo Hieronymus: Dionysius Alexandrinae Urbis Episcopus sub Heraclio scholam μαθητήσων presbyter tenuit, & Origenis valde insignis auditor fuit. Forte & Pierius sub Caro & Diocletiano eodem perfundus est munere: hic enim Alexandrinae Ecclesiae presbyter, teste eodem Hieronymo, florentissime docuit populos, & tantam sermonis diversorumque tractatum, qui usque hodie exstant, invenit elegantiam, ut Origenes junior vocaretur. Quicquid ejus sit, certum est Alexandriae scholam fuisse Ecclesiasticam, & quidem illo ævo nusquam terrarum aliam illi consimilem: quod admiratione videtur maximè dignum. Non possum hac occasione non adferre in medium querelam quam super hac re Cassiodorus, vir utique & dignitate & pietate magnus, jam olim instituit. Cum studia, inquit, secularium literarum magno studio fervere cognoscerem, ita ut multa pars hominum per ipsa se mundi prudentiam crederet adipisci, gravissimo sum, fateor, dolore per-motus, quod scripturis divinis magistri publici deessent, cum mundani auctores celeberrimam procul dubio traditione pollerent, nisus sum cum beatissimo Agapito Romæ Episcopo, ut sicuti apud Alexandriam multo tempore traditur fuisse institutum, nunc etiam in Nisibi civitate Syrorum Hebrais sedulo fertur exponi;

Hieron. l. de script. c. 36.

Hier. l. c. cap. 38.

Hier. l. c. cap. 54.

Idem. l. c. cap. 69.

Idem l. c. cap. 76.

Cass. præf. in libros divinar. & human. lectio.

D

collatis

collatis expensis in Vrbe Romana professos doctores schola potius acciperent Christiana, unde anima susciperet aeternam salutem, & casto atque purissimo eloquio fidelium lingua comeretur. Addit statim Cassiodorus, desiderium suum non potuisse compleri propter bella (ut inquit) ferventia & turbulenta nimis in regno Italico certamina, quoniam non habet locum res pacis temporibus inquietis. Et verò hac occasione scripsit ille suos de divinis & humanis lectionibus libros, qui hodieque superant, licet in particulis huc illuc miserè disiectis. Cæterum hoc obiter. Observandum autem est, ne quidem illam Alexandrinam Ecclesiæ scholam publica fuisse auctoritate roboratam, sed privatim institutam forte à S. Marco aut secutis eum Alexandrinis Episcopis. Fortassis quoque non magna fuit in existimatione, utpote quum illuc sacrorum studiorum causa Christianos multos ex aliis terris confluisse, haud temere legas.

Ab Antonini Cæsaris ævo, quem audivimus salaria doctoribus constituisse, videtur Alexandria floruisse schola etiam medica *ἰατρικὴ σχολή* nuncupata & quidem publica. Quarto sane seculo fuit illa longe florentissima, ut & seculo quinto. Tum enim ibi docuerunt Zeno Cyprius, Magnus, Gessius, Palladius, Joannes alii. Quod aliàs latius fortasse narrabimus.

Obsignabimus vero hunc de Alexandrina schola sermonem encomio Ammiani Marcellini quantumvis prolixiore, uti liquido appareat, saltem qualis fuerit illa schola seculo Christiano quarto. *Alexandria ipsa non sensim ut alia urbes, sed inter initia prima aucta per stratosos ambitus, internisque seditionibus diu assere fatigata, ad ultimum multis post annis, Aureliano imperium agente, civilibus jurgis ad certamina internecina prolapsis, dirutusque mœnibus, amisit regionum maximam partem, quæ Bruchion appellabatur, diturnum*

præ.

Vide l. de
Hermet.
medic. c. 9.

Ammian.
l. 21. c. 42.

præstantium hominum domicilium. Vnde Aristarchus Grammaticæ rei doctrina excellens, & Herodianus artium minutissimus sci-
 scitator, & Sacas Ammonius Plotini magister, alique plurimi scri-
 ptores multorum in literis nobilium studiorum. Inter quos
 Chalconterus eminuit Didymus, multiplicis scientiæ cæpro memo-
 rabilis: qui in illis sex libris, ubi nonnunquam imperfeete Tulli-
 um reprehendit, Syllographos imitatus scriptores maledicos, judi-
 cia doctarum aurium incusat, & immania frementem leonem pu-
 redulis vocibus vanus catulus longius circumlatrat. Et quam-
 quam veteres cum his quorum memini florere complures, tamen
 ne nunc quidem in eadem urbe doctrina varia silent: nam & DI-
 SCIPLINARVM magistri quodammodo spirant, & nudatur ibi GE-
 OMETRICO radio quicquid reconditum latet, nondumq; apud eos
 penitus exaruit MVSICA, nec HARMONIA conticuit, & re-
 cales apud quosdam adhuc literatos consideratio MVNDANI
 MOTVS & SIDERYM doctique sunt haud numero pauci: su-
 per his scientiam callent, quæ FATORVM VIAS ostendit. ME-
 DICINAE autem, cujus in hac vita nostra, nec parca nec so-
 bria, desiderantur adminicula crebra, ita studia augentur indies,
 ut licet opus ipsum redoleat, pro omni tamen experimento suffici-
 at medico ad commendandam artis auctoritatem, si Alexandria
 se dixerit eruditum.

Haecenus Ammianus. Sed & de Alexandrina schola
 fortasse plus satis. De alijs Orientalis Imperij Romani
 scholis ejusmodi dicere nihil attinet. Non possumus ta-
 men omittere præconium quo CÆSAREAM PALÆSTI-
 NÆ *ἡμετέριον* profequutus est S. Gregorius Nazianzenus
 oratione qua defunctum Basilium Magnum laudavit. Hinc,
 dicit, Cæsaream, ut scholarum urbis illius particeps esset, contendit.
 Hanc ajo illustrem civitatem, & nostram, (nam meorum quoque
 studiorum dux & magistra extitit,) non minus literarum & do-
 ctrinæ quam urbium quibus præcellit atq; dominatur, metropolin.

Quam si quis doctrinae palma spoliaverit, rem omnium pulcherrimam ipsique maxime propriam eripuerit. Nam cum aliae civitates aliis ornamentis vel antiquis vel novis glorientur, prout optator vel historiis vel rebus quibusdam visendis ornatae sunt, hanc contra, ut arma atque tragedias nota quaedam atque insignia, sic literarum gloria nobilitas atque illustrem reddit.

Hæ præcipuæ fuerunt scholæ publicæ: hæc ferè earum fuit facies, ad seculum partim sextum partim septimum nati Salvatoris. Namque à sexto seculo omnes ejusmodi scholæ, imò tantum non omnis eruditio, in tota Occidentali Romani Imperii parte, per Italiam ajo Galliam Hispaniam & Africam: à septimo autem per omnem Orientalem regionem, Asiam nempe Græciam & Ægyptum, funditus, alibi Germanicarum Scythicarumque gentium, alibi Sarracenorum, florentissimas Romani Imperii provincias occupantium, barbarie deletæ sunt. Imò quod mireris, ipsemet Justinianus Cæsar scholarum fortunam haud parum labefactavit. Diserte enim Ioannes Zonaras de Cæsare illo: *Neque verò hoc duntaxat, sed & alia plura templa exstruxit, ad quorum ædificationem cum infinitis egeret pecuniis, de consilio præfecti stipendia liberalium artium magistris olim constituta in omnibus urbibus sustulit, quas vacantibus literarum ludis rusticitas invasit.* Idem plane jam memoraverat Procopius Justiniani *σύγγραμμα*: imo ex Procopio hæc descripsit forte Zonaras. Verane hæc sint an in odium ficta, haud dixerim. Id certum est, præter exiguas reliquias CONSTANTINOPOLI superstites, in omni isthoc Christiano orbe scholam illustrem nullam, post Muhamedis tempora superstitem, memorari. Et tamen etiam illæ tandem extinctæ sunt per Leonem Isaurum *εικονομάχου* seculi Christiani octavi initio. Rem omnem prout narrat, isquem modo laudavimus, Joannes Zonaras, forte haud abs re fuerit hic

Zon: tomo
3. in Iustini-
ano.

Procop. in
are histor.
pag. 113.

rit hic audire: *Domus erat (inquit ille) in regia ita dicta si-
ve basilica, in qua multi codices humane ac generosioris & divi-
ne sapientia asservabantur, ab antiquis temporibus ad inhabitan-
dum ei attributa qui eruditione excelleret, quem Oecumenicum
Doctorem appellabant. Is duodecim contubernales habebat ex-
cellenter eruditos. His publicus victus praebeatur. Hos eruditio-
nis & cognitionis avidi accedebant. Hos Imperatores ad rerum
gerendarum consilia adhibebant. Eos Leo si cepisset & in suam sen-
tentiam pertraxisset (ωε̄ εἰκονομαχίης scilicet) omnia sibi confecta
putabat. Mox cum narrasset Historicus, quemadmo-
dum illi sint Cæsari reluctati, addit: Sed cum saepe cum iis
egisset frustra, eos domum demisit in illas ades regias, multamque
materiam avidam circum eos collocatam noctu incendi iussit, at-
que ita ades cum libris & doctos illos ac venerabiles viros com-
bussit. Haec tenus Zonaras. Idem aut simile facinus forte
respexit Paulus Diaconus, ex Theophane indubiè ut solet
descriptum. A Leone, inquit ille, multi pro veritate puniebantur
membrorum dextruncationibus, & flagris, & exiliis, & rerum
jaecturis, maximeque illi qui nobilitate ac verbo clari esse vide-
bantur: ita ut eruditionum scholas & piam eruditionem à Con-
stantino Magno hucusque servatam extingueret. Utrum ex vero
nata sit omnis hæc historia, haud temere affirmaverim.
Nec enim Zonaras profecto idoneus est tantæ rei testis,
sive animum scriptoris videas sive tempus quo vixit. Ad
hoc œcumenici alicujus doctoris, & tam illustris quidem
collegii, memoria alibi fortè nulla reperitur. Forte ta-
men significatur hic regia illa ædes, quam non multò an-
te à Constantino Magno liberalium artium studiis fuisse
exstructam, indicavimus. Et vero in ea Latinæ literatû-
ræ decem fuere Grammatici, Rhetores tres ex Constanti-
ni instituto: quorum unus collegii præses dictus deinceps*

Zon. tom. 3.
in Leon.
ne lian.

Paul. Dia-
con. l. 21.
cap. 19.

ceps forte est *εὐκταδικὸς διδάσκαλος*. Ut proinde illud collegium unà cum regiâ æde Leonis Mauri scelere perierit.

CÆTERVM omnia etiam illarum, quas modo commemoravimus, scholarum instituta intuentibus, facile patet, etsi fuerint illæ nostris affiniores quàm istæ veterum Græcorum, permultùm tamen iis fuisse inferiores. Nusquam enim omnia doceri sunt solita, ut apud nos fit in plerisque Academiis paulò melioribus. Inprimis rara fuit Theologica professio & Medica: quibus tamen melior orbis non potest nec debet carere. Deinde nec jurisdictionis nostræ vestigia illo etiam in ævo comparent: quæ est inter potissima eorum quæ ad dignitatem scholasticam faciunt. Dubito etiam, an omnes discentes per gradus ad honores aliquos eruditionis sint ducti: quomodo nos benemeritos titulis suis donamus. Omnes inquam. Namque in Philosophorum & Rhetorum scholis videtur nonnihil simile observatum, ut aliàs narrabimus. Postremò in nostris Academiis plerumque multis discantibus solet victus ex publico dari: quod similiter in illis Romani Imperii scholis non observo, nisi quod obiter Lamprius scribat in Alexandri Severi vita: *Doctoribus auditoria & salaria decrevit, & in discipulos pauperum filios modò ingenuos annonas dari iussit.* Sed hæc procul dubio non fuere diuturna, si modò unquam in usum recepta sunt.

SED etiam de illis scholis publicis, quæ sub Cæsaribus Romanis floruerunt, satis forte est dictum. Quamquam enim & Judæis illa tempestate non defuerint scholæ, & quidem sic satis celebres in Tiberiade & alibi, tamen & illæ auctoritate publica non steterunt, eoque ad nostrum hoc institutum non pertinent. Tempus est ut SARACENICAS

NICAS lustremus. Quamvis enim per ejus gentis irruptiones omnem orientalis Imperii eruditionem ante dixerimus everfam, per eandem tamen post iterum haud leviter nitore suo illa restituta est: quanquam ducentis demum ferè post Muhamedem annis. Scilicet initio quidem suæ potentia, quam ductu Muhammedis acquisiverunt, doctrinâ aliquâ neque ipsimet erant instructi Sarraceni, neque in aliis videntur potuisse eam æquo animo ferre. Præ zelo scilicet religionis aut potius superstitionis suæ, ipsi quum essent imperiti omnis culturae melioris, eandem ceu pietati aut certè superstitioni suæ adversam excindere potius quàm fovere, in parte videntur religionis collocasse. Nec mutata in iis hæc barbaries fuit fere ante seculum IX. h. e. ducentis prope à Muhamede annis. Prope inquam. Nam & seculo octavo jam cœpisse apud eos melioris doctrinae nonnihil, negari meritò haud debet. Secuto autem tempore haud parva in existimatione fuisse omnia illam apud gentem studia reperio. De Arone Rasida sexto post vicefimum Chalifa, illo quem munera ad Carolum Magnum ex Persia usque misisse, in Francorum annalibus & Eginharto legitur, scribit Sarracenicæ historiae auctor Georgius Elmacinus Abulcasini filius hæc in verba, prout quidem illa vertit Thomas Erpenius. *Quod ad naturam, summa inter Chalifas fuit humanitatis & liberalitatis, maxime in Poetas: vehementer enim delectabatur bonis versibus, eorumque auditu & imitatione. Cum peregrinaretur peregrinari cum eo solebant centum docti: cum autem non peregrinaretur, trecentos homines ad peregrinationem instruebat, sumptus iis suppeditans & vestes mundas. Neque in aula ullius Chalifa tot convenerunt consilarii, judices, docti, eruditi & poëtae, atque in aula Rasida.* De filio hujus Abulabbate Alma-

I. Leo l. r.
hist. Afr.
pag. 26.

Annal.
Francor. ad
an. 801. E-
ginhart. in
vitâ Carol.
Elmacin.
l. r. hist.
Sarrac.

Almaimone, qui & AbuGiasar Abdalla fuit dictus, scribit idem: *Inter Abbasidas nemo quisquam eorum fuit eruditior, nec præstantior. Didicerat egregie Astronomiam & ventorum stationes: unde & inter peritos hujus scientiæ etiam nunc notus est ventus Almatmonis.* Et verò hic est ille Mamunus Zonaræ dictus, qui victor licet, pacis publicæ pretio, à Theophilo Constantinopolitano Imperatore Leonem philosophum, mathematicarum artium peritia insignem hominem, mitti sibi petiit, nec impetravit: quâ de re post differendum. Eo etiam curante instituta est in Babylonix campis ab ejus ætatis celeberrimis mathematicis illa telluris dimensio, quam Maimonis vocant Geometræ Arabes. Ex libro *Iuchasin* Abrahami Zacuti notavit Iosephus Scaliger: *Maimonem scientiarum doctorumque hominum fuisse studiosum: multos etiam libros ejus ætate ex Græco sermone in Arabicum conversos esse.* De Mutetzan Chalipha Maimonis successore tradit idem Zacutus, fuisse illum summum medicorum amatorem. Quo tempore Chorasænæ, Ægypto, & Syriæ præfuit Abdalla filius Taberi filii Huseini: ad quem confluisse viros doctos, quemve pœtas muneribus ditasse, refert is quem ante laudavimus Elmacinus. Qui non multò post scribit, ætate Giasaris Abulfadli Mutevvakkeli, primi & tricesimi Muslimorum regis, floruisse viros excellenter doctos atque eruditos. Unde manifestum est, nono isthoc seculo haud parum viguisse omnis generis doctrinam in Asiatico illo Sarracenorum imperio.

Non autem illo tantum tempore in pretio habuit ASIA SARRACENICA eruditionem, sed multis etiam sequentis seculis. Ex quibus Latino quoque orbi innotuerunt cum alii tum hi imprimis: Abunasar Alpharabius Babylonius, & Abensina quem Avicennam vulgo nuncu-

Zonar.
tom 3. in
Theophil.

Scalig. in
canon.
flag. l. 2.
pag. 149.

Hist. Sarr.
l. 2. c. 10.

nuncupatus Bochara oriundus summus medicus, & Abunasar Giaphar Balachensis Astrologus Chorafena ortus, quem nostri Albumasarum appellant, atq; Albategnius Muhamed patria Araccensis Mesopotamius, Joannes etiam Mesue Damascenus, & Haly Abas atq; Isaac medici sanè doctissimi. Ut nunc alios taceam; qui ne nos lateant effecerunt & Rasis Continens, & Serapionis Mesuæque practici qui appellantur libri. Nec difficile est ostensu, nullum ferè non Asiæ angulum in Indos usque Arabicam eruditionem occupasse: donec tertio decimo seculo Turcarum Tatarorumq; gentes, exciso Sarracenorum imperio, tantum non omnia barbarie sua Scythica impleverunt. Illis igitur quadringentis annis multas illustres scholas, in omnibus celebrioribus Asiæ urbibus, floruisse, non tantum conjectura licet assequi; sed haud obscuris potest monumentis comprobari, in illo magno etiam librorum defectu. Neque enim nobis nisi rari libri sunt ex Arabico conversi: contra verò hodieque nobiliores Asiæ urbes bibliothecis uberrimis instructæ sunt, adeo ut paucis abhinc annis Constantinopoli superfuerint duæ bibliothecæ Arabicæ, quarum singulæ æstimatæ centum ducatorum millibus, una item quæ non nisi quadringentis millibus ducatorum fuerit venalis.

T. Erpeno
orat. 2. de
ling. Arabo

Verum quandoquidem de Asiaticis scholis, quem illæ in modum fuerint constitutæ, non possunt multa dici, fatius fortasse fuerit in AFRICAM nos convertere: quam & ipsam unà cum Hispaniæ maxima parte longo tempore Sarraceni tenuerunt. Annus Hegiræ erat quasi cclv qui Christianus est dccclxxvii, quum facto schismate novus Chalifatus in Ægypto enatus est. Ex eo tempore, incumbens eam in rem Chalifis illis ut & post Saladini familia,

E

imo

imo ipsis etiam Mamaluccis, qui rerum ibi sunt potiti, floruerunt & viri eruditi multi in Ægypto, & scholæ quoque publicæ omnium artium. Et si enim varias vicissitudines experta sit regio isthæc, tamen nec ipsi Mamalucci intermiserunt scholas magnificè in nobilioribus urbibus exstruere. Tradit Joannes Leo Afer, Alexandria multa studiosorum collegia esse. Jam ante quadringentos annos circiter Benjamin Tudelensis Judæus naraverat, visum sibi Alexandria, *extra urbem edificium magnum & spaciosum, quod fuisse dicebatur Aristotelis gymnasium, Alexandri præceptoris; in quo viginti fere scholæ fuerint, à totius orbis hominibus frequentata.* Quod indubie fuit unum horum paulò ante memoratorum: Aristotelis enim fuisse, ridiculum est vel inepti erroris vel vulgi commentum. Testatur præterea Leo, etiam Alcairi multa admirandi operis collegia sive *axegameja* passim reperiri: interque ea unum à Sultano Gaurio exstructum illo, quo cum, à Selymo Turcâ devicto, concidit in Ægypto Mamaluccorum imperium; in suburbio Betzuaila item esse celebre collegium Hesen Sultani, concamerationum altitudine, mœniumque vastitate adeo memorandum, ut rebellionem Sultano intentantes se in eo contra urbem communire ausi sint, Sultanique arcem tormentis impetere: in suburbio Bebelloch videri collegium memorandi operis Mamaluci Jazbach, cujusdam Sultani consilarii, à quo locus Jazbachium adificium appelletur: Bulacum postremò suburbium pulcherrimis studiosorum collegiis refertum esse. Ex quibus sanè manifestum est, non minus egregiè ergà literas affectos fuisse ipsosmet Mamalucchos, servili quamvis genere natos, quam olim nobilissimos illos Ptolomæos; imo maiorem forte his laudem deberi, ob exstructa

Joannes
Leo l. 8.
hist. Afric.

Benjam. in
Itinerario.

Idem. lib.
cit. p. 167.

Ibidem
pag. 268.

Ibidem

Ibidem
pag. 269.

structa tot regia ædificia; quum contra ab illis non nisi unum legamus *μυσεῖον* literariæ rei esse consecratum. Cæterum quæ facies harum scholarum fuerit, non possum dicere. Et nunc illas tantum non penitus frigere constat, ex quo in Turcarum ditionem Mamluchorum imperium devenit. Quare in AFRICAM PENITIOREM pergamus. I. Leo I. t. p. 272. b.

Et sanè observare est, vix alibi Sarracenicæ sectæ hominibus scholas aut plures fuisse aut celebriores. Et si enim ad annum usque millesimum nostræ æræ, omnia videantur à seculo usque quinto post Vandalicos furores penè intermorta ibi fuisse, sequuta tamen tempestate mirum in modum cuncta cœperunt reflorescere. Loco quippe scriptorum Latinorum (quæ nescio cuius Caliphæ rabies seculo circiter nono, quo Muhamedismus barbarie I. Leo I. t. pag. 36. inductâ securiùs regnaret, incendio iusserat consumere, ut pauca eorum Arabice versa sint, secus quam nonnulli persuadere conantur) omnis generis Arabici libri copiosè aut aliunde adducti illuc sunt, aut verò primum tunc conscripti. Hactenus nimirum ex quo Muhamedanum virus ibi disseminatum, Mauritaniam utramque, Tingitanam ac Cæsariensem, Africam item propriè dictam, quæ hodie Barbaria dicitur, Cyrenen denique & Marmaricam, sparsi Arabes, *Arabi Mustehgemo*, quod est I. Leo I. t. pag. 16. Arabes barbari, hinc suis nuncupati, partim Chalipharum vel Bagdadensium vel Ægyptiorum duces, partim alii duo schismatici Chaliphæ, Caruanensis scilicet in oriente & Fessanus in occidente, tenuerunt. Quibus omnibus equidem non invenio magnam aliquam melioris doctrinæ fuisse curam. Sed horum imperiù exceptit imò delevit gens Luntuniorum, Abul Taxifio circa annum Christi 1101 auctore orsa. In tantam enim potentiam brevi familia illa

Wid. Thu-
an. 1. 7. hist.

crevit, ut imperio suo utramque Mauritaniam, Barbariam
item adeoq; & Tunetanum regnum, Baticam deniq; inte-
gram aliasque Hispaniæ regiones complexa sit. Auxerunt
idem imperium & latè firmaverunt Almuachedini seu
Almohadi Pontifices, qui devictis Luntuniis rerum po-
titi sunt anno circiter Christiano cto c xl, aula sua Ma-
rocchi constituta. Quod licet, concidente & hac fami-
lia, seculo sequente tria nova regna pepererit, Fessanum,
Telensinum & Tunetanum, ad nostra fere usque tem-
pora tamen perductum est. Ab illa autem usque Lun-
tuniorum ætate, incredibile dictu quantum scholarum in
Africa ac Hispania sit enatum. Non enim temerè cele-
brior aliqua aut Africæ aut Hispaniæ urbs sub illis Mau-
ris fuit, quin eadem nobilissimis fuerit scholis exor-
nata. Incumbente huc imprimis Jacobo Mansore ter-
tio Almuachidinarum sectæ Rege ac Pontifice, cui ad for-
tunæ amplitudinem scientiarum etiam cognitio accesser-
rat. Is autem est ille cujus auspiciis docuit in Marocchana
Academia Averroës, magnus ille Aristotelis commenta-
tor. Cujus scholæ florentissimæ hisce verbis meminisse

Joan. Leo
l. 2. p. 60.

Leo: *Habet hæc arx regia nobilessimum quoddam collegium,
cui triginta insunt aule. Hujus medio visendæ amplitudinis
quædam est, in quâ publice maximog; apparatu prælegere sole-
bant, dum adhuc apud illos literaria floreret respublica. Quæ
in hoc collegio recipiebantur, his victus dabatur atq; vestitus.
Professorum alius centum, alius ducentos quotannis pro lectionis
qualitate aureos accipiebat: neque quenquam prælectioni admit-
tebant, qui non exactissime calleret, quæ ad eam artem quam
profitebatur pertinere putabant. Locus ornatisissimus, parietes
habet opere vermiculato elegantissimos, eaque præferrim aula,
in qua publice semper prælegere solent. Omnes porticus omnesq;
adeo*

ad hoc convexitates ex lapide depicto vitreoq; compositi sunt; apud illos *Ezzulleja* dici solet, cujusmodi adhuc apud Hispanos in usu est. Hujus structura medio egregius limpidusque admodum est fons, cujus murus ex marmore candido atque elaborato. Audivi frequentem quondam hic fuisse discipulorum numerum, verum meo tempore non plures quinque inveni. Praeceptorem nunc habent stupidissimum atque ab omni humanitate alienissimum. Hæc Leo de sua ætate. Vixit autem ante hos centum amplius annos, captus à piratis ac Leoni decimo Pontifici in mancipium donatus, à quo manumissus utrumque patroni nomen Joannis Leonis consequutus est.

Non adducam nunc quæ idem tradit de ædibus scholasticis aliarum per Africam urbium, ne vos (Auditores) nimis onerem hisce audiendis. Per enim ille multa adfert: certe plura quam quis facile credat. Exornarunt enim Africam splendidissimis Musarum ædificiis, non tantum Almohadi quos ante laudavi, sed & Marini Fessæ reges qui Marocchanum Almohadorum imperium deleverunt seculo tertio decimo: imò non illi tantum sed & ipsi Tunetani ac Telenfini reges. Non possum vero à me, utut festinem, impetrare, quin ex Leone recitem saltim illa quæ de FESSANÆ scholæ ædificiis & statu prolixè satis commemorat. Sunt, inquit, in hac urbe duo celeberrima collegia, multis ædificiis multoq; opere musivo elegantissima; horum omnes arabes incise, parietes tum marmorei, tum cretacci. Sunt quæ centum habent musculos, sunt quæ plures, sunt quæ pauciores. Omnia autem à diversis regibus, qui ex Marinis oriundi erant, condita sunt. Atq; horum quoddam est amplitudine & elegantiæ admirandum visusq; dignissimum, quod à quodam rege conditum est, quem illi Habu Henon vocabant. Hic egregium quendam fontem reperias marmoreum, cujus vas duas cupas continet. Præter-

I. Leo l. 2.
pag. 110q

fluit quoq; in hoc collegio rivulus intra canalem nitidum atq; elegantissimum, cujus margines marmore & majorica sunt elegantissimè constructa. Tria item hic visuntur deambulacra recta, miro artificio atq; labore ornatissima, qua columnis quibusdam inniuntur octogonalibus variis coloribus distinctis. Ab una autem columna ad aliam arcus videas labore musivo, auro atq; ceruleo colore conspicuos, rectum autem ligneum est miro artificio incisum. Fornicus cancellis elegantissimis sunt secreti, adeo ut qui foris sunt illos videre nequeant qui intus deambulant. Murus undiq; quantum manu contingere licet, opere cretaceo, quod majorica vocant, depictus est. Reperias multis in locis carmina quaedam, qua annum indicant quo exstructum fuit collegium, item & permulta in conditoris laudem conscripta epigrammata. Sunt & characteres magni admodum nigro colore obducti qui à longè optimè legantur. Porta collegij istius arca multo artificio ornatissima, cubiculorum verò janua lignea miro item artificio incisa. Aula qua orationibus est dicata, suggestum habet, ad quem novem gradibus chore & hebeno constructis ascenditur. Absoluto collegio dicunt nonnulli, Regem quantum pecuniarum in eo exstruendo consumpsisset scire voluisse, moxq; folio uno aut altero perlustrato, quadraginta milium aureorum summam repperisse: quare omnino lacerum librum in eum fluviolum conjecit, hoc addens ex cujusdam Arabis scriptis dictum: Quicquid charum quamvis carum si pulchrum carum non est; neq; nimio constitisse dicendum quod animo arriDET. Fuit tamen Regi quidam à thesauris qui sumptum accuratissimè annotavit, atque in egregium hoc opus quadringenta & octuaginta aureorum milia insumpta collegit. Reliqua Fesse collegia cum hoc aliquam habent similitudinem, habetq; quodlibet suos professores, quorum quidam ante meridiem, alij horis pomeridianis praelegunt, his autem optime à conditoribus provisum est.

Olim

Olim qui hic literis incumbabant, toto septennio vestitus atq; victus dabatur, at nunc illis nihil præter cubiculum obtingit gratis. Bellum enim Sabidicum multas deleuit possessiones, quarum emolumentis alebantur studia: nunc autem ducenti huic collegio, illi verò centum vix aurei in annum redeunt, qui professoribus enumerantur. Hæc fortasse inter alias permultas una ratio est, cur tam minutum sit non Fessanum imperium modò, verum & totius Africa civitatum. Iam nullos habent hæc collegia præter exteros quosdam scholasticos, qui civium victitant elemosynis: & si quis è civibus inhabitet, numerum duorum vel trium non transcendunt. Professore lectioni parato, ex auditoribus quisquam textum prælegit, cui postea prælector commentum addit atque locorum obscuriorum interpretationem aliquam. Solent & interdum præsentem prælectorem discipuli inter se de lectionibus certare. Hæc omnia Leo, qui alibi passim in scholâ illa Fessana etiam sese edoctum profiteretur. Neque vero vel tum defuisse ibi omnigena studia audivimus: ut nec alibi illa tum interiisse, idem testatur.

Quantum apparet tamen, fuerunt illa occupata cum primis in suæ religionis & suarum legum disciplina. Eoque idem disertè scribit: *Qui in Barbaria* (hæc autem est quatuor Africa partium nobilissima) *ac in maris mediterranei tractu habitant Arabes, maxime trahuntur ad scientiæ studium atq; cupiditatem: habentq; apud illos locum principem ea quæ ad illorum fidem atq; religionem spectant. Fuerunt olim & Mathematicarum disciplinarum Philosophia atq; Astrologia studiosissimi; sed ab hinc annis fere quadringentis ea studia ab illorum principibus atq; fidei professoribus è medio fuerunt sublata. De Numidis idem ait, eruditione quidem ab his vinci Arabes & omnia, physica tamen & philosophia nullam aut parvam habere notitiam. Eosdem omnes rerum omnium naturalium domesticarum & politicarum*

I. Leo l. 1.
pag. 33.

Idem. p. 36

litarum imperitissimos pronunciat: ut Lybiæ incolas *litarum bonarumq, artium negligentissimos*. Neque vero ab eo tempore melior videtur reddita scholarum illius Africae facies: ut etiamnum ibi bibliothecæ librorum veterum amplissimæ reperiantur.

Erpen.
prat. 2. de
ling. Ar.
p. 64. & 65.

Quicquid autem sit, vel ex his tamen compertum est, primò ingentes sumptus publicos factos ab Africae regibus in scholastica ædificia, adeoque hac parte longe illos superasse non tantum veteres Græcos sed & ipsos Cæsares Romanos: deinde professoribus salaria atque victum ac amictum ex publico satis liberaliter esse concessa. Ergo & nostris scholis fuisse illas Africae similiores nullum dubium. Imò verosimile est, nostras ex illarum institutis atque moribus permultum accepisse. Verum quæ ratio docendi, quæ coercendi petulantem juventutem fuerit ibi observata, non legimus. Illud tamen vel ex uno Leone est notum, olim quidem Marocchi ac Fessæ imò alibi per Africam passim, & Artem medicam, & Muhammedanæ religionis dogmata, & universam Philosophiam, & Poëticen, publice magno conatu doceri solita. Quin liquet, Juris disciplinam summo fuisse studio cultam, non Romani quidem (nec enim illud Afris cognitum) sed naturalis & civilis illius Africani, ex naturalibus nempe & positivis gentium ac Muhammedis aliisque conflati. Et si igitur omni ex parte nostris scholis illæ haud fortasse similes fuerint, nullum tamen est dubium omnium fuisse simillimas.

CÆTERVM de Sarracenicis etiam scholis satis fortasse pro ratione instituti est dictum. Tempus monet, ut tandem aliquando & de iis, quas ab illo quem supra memoravimus interitu recepit CHRISTIANVS ORBIS, sermonem saltem

saltim paucis faciamus. Vereor tamen ne tam diu hæserim in superioribus, ut si pari prolixitate fitis detinendi in iis quæ superflunt, tedium vos capiat mei audiendi, & ego in vos, Auditores, sim injurius. Neque enim possum dissimulare, justo diutius in illis ab ævo & loco nostro remotioribus me versatum. Existimavi tamen operæ me aliquod pretium facturum, si istæ accuratiùs nonnihil recenseam: partim quod perpauca de iis memorari vulgo soleant vetustatis prætextu: partim autem quoniam ea quæ solent vulgo memorari parum cum vero convenire semper mihi sint visa. Sed quoniam mea prolixitate tempus illud quod distinctius narrandis nostrarum scholarum rebus esset impendendum, mihi præripuerim, agite, Auditores, saltim liceat mihi illas nunc quidem quasi per saturam vobis exhibere, in commodius ac vacuum tempus uberiore narratione rejectâ.

IGITUR seculum agebatur post natum Salvatorem mundi nonum, quando postliminiò literarum studia simulque cum illis scholæ publicæ in Europam adeoque in Christianum orbem reverti cœpere. Plane scilicet eo tempore, quo antè diximus inter Sarracenos fuisse excitatam sapientiæ facem, simul & Constantinopoli & in Gallia, curantibus illic quidem Barda Cesare & Photio Patriarcha, dum rerum potiretur Michaël Theophili filius princeps ignavus, hîc ipso Carolo Magno Imperatore satagente, in lucem iterum hætenus aliquot seculis contempta atque adjecta eruditio nonnihil producta est. Quo apparet Deum Opt. Max. tandem tum misertum fuisse humani generis, ac barbariem in qua omnis plane orbis cubabat, ubivis penè terrarum uno quasi momento voluisse hominum animis detergere.

F

Quem-

Zonar. to-
mo 3. in
Michaële.
plenig hæc
narrat Ce-
drenus.

Quemadmodum res illa gesta sit CONSTANTINO-
POLI, narrabimus verbis Joannis Zonaræ, prout tamen
illum Latine loquentem fecit Hieronymus Wolfius. *Nihil
Bardas fecit boni, nisi quod eruditionis provehenda magnum stu-
dium habuit. Nam Philosophia neglecta jacebat, ac prope omnino
extincta erat, ut ne scintilla quidem ejus superesset. In causa
fuerat Imperatorum inscitia. Sed hic cuique disciplinæ scholas
constituit, & doctores designavit, ac singulis publica stipendia
decrevit, & omnibus magnum & communem doctorem præ-
fecit Leonem Philosophum, cujus doctrinæ inclita fama erat:
etiam ab Imperatore Theophilo honoratum, hac occasione.
Cum multos haberet discipulos, accidit ut eorum quidam accu-
ratè in Geometria eruditus dum in Oriente peregrinatur à Sar-
racenis captus, cuidam inter Barbaros illustri in servitute
tradereetur. Agarenorum porro Princeps theoremata & philo-
sophica studiose audiebat, tamen & geometricis methodis erat de-
ditus. Cum autem captivi herus auditorium frequentaret, ali-
quando & ipse eum comitatus, auditis doctores qui figuras
geometricas delineant, & triangulum omnis figuræ principium
esse docebant, omnesq; figuras ex eo & oriri & in eundem re-
solvì, & circulum omnium figurarum quæ ambitu aequali con-
tineantur esse capacissimum, & ejus generis alia: rogavit do-
minum, an liceret magistris de iis quæ docerent percontari?
Quod cum ille permisisset, petit rationes eorum quæ docuissent
sibi declarari. Verùm illis quod responderent non habentibus:
Agarenorum Princeps captivo accersito, Num ipse id posset, in-
terrogavit? Eum se scire affirmantem, afferre in medium
jussit. Captivus igitur ab initio declarat singula, rationibus
adductis & causis expositis. Auditores verbis ejus intellectis,
theoremata acutiùs perspexerunt, quasi dilatatis ingeniis, virum-
que admirati rogarunt, an Constantinopolis alios similes habe-
ret? At ille: Multos, inquit, me præstantiores habet, sed unum
magistrum*

magistrum omnium, virum in philosophicis rationibus incomparabilem. His auditis Agarenorum Princeps amore illius magistri captus, eum & videre & audire desideravit, ac literas, quibus hortabatur ut ad se veniret suamque sapientiam sibi communicaret, captivo, liberaliter & benigne tractato, ad illum perferendas tradit. At Leo veritus ne in crimen veniret, ob missas ab hoste literas, epistolam Dromi Logothetae tradit, captivo etiam adducto, qui argumentum ejus exponeret. Ex hoc Theophilo innouit, & beneficiis affectus publice docere jussus est. Post etiam Thessalonicae Pontifex designatus. Verum Theophilo mortuo, inter ceteros Iconomachos pontifices, & ipse ob honorem sacris imaginibus non delatum, est ea dignitate privatus. Hunc igitur Bardas cum ocium agentem invenisset, ceteris magistris proposuit: itaque effecit, ut literae restituerent, exiguoque tempore incrementa caperent. Idem etiam leges civiles, quarum cognitio jam penè omnino obsoleverat, revocavit, cum ipse iudicia frequentaret. Haecenus Zonaras. Adeo feliciter autem cessit haec scholae restitutio, ut non nisi cum Imperio ipso defecerit. Eoque nunquam ex eo defuerunt Constanti-nopoli viri literarum omnis generis cultu praestantes. Imò ex Latino orbe illuc studiorum gratia nonnulli commigraverunt: ceu de semetipso testatur Petrus Aponensis Philosophiae & Medicinae peritia nemini suo aëvo secundus. De illa recenter à Turcis occupata in haec verba scripsit Æneas Sylvius: Manserat Constantinopolis ad nostrum

Sylvius
ep. 162.

u. q. tempus vetustae sapientiae monumentum, literarum domicilium, & arx philosophiae. Nemo Latinorum satis doctus haberi poterat, nisi Constantinopoli aliquandiu in literis vixisset. Quod florente Roma doctrinarum nomen habuerunt Athenae, id nostra tempestate Constantinopolis obtinebat. Inde multa veterum sapientum volumina nobis reddita, multa quoque in futurum

reddenda sperabamus. Hæc Silvius; cui fidem derogare haud licet, etsi id de Latinorum frequentibus illuc peregrinationibus minus sit verosimile. Constat sane istam scholam præclara illa doctrinæ lumina, Argyropylos inquam, Chrysoloras, Bessariones, Gazas, Trapezuntios, Plethones, alios, quibus Græcam disciplinam Latinus orbis debet, circa ipsum excidium suum protulisse.

Sed non licet huic narrationi immorari. Addendum paucis aliquid est de OCCIDENTALIVM SCHOLARVM nova origine. Atque hujus quidem primum initium factum est Lutetiæ PARISIORVM auspiciis Caroli, cui si ulli alii virtus pietas ac res gestæ Magni cognomen merito indiderunt. Ille enim cum aliunde tum ex Angliæ monasteriis accitis quos illa ætas habebat doctioribus, ex consilio magistri sui Albin Alcuini, publicum literarum forum suis impensis instituit. Steterunt tamen initia illa intra rudem aliquam liberalium quas vocant artium professionem; quod & captus ejus temporis non esset major, & sacra studia quantum videtur manerit Imperator Episcopis demandare. Quomodo & ludos pueriles habere omnibus idem Episcopalibus collegiis injunxit. Certè Theologica professio, etsi illâ nihil aliquot seculis fuerit floridius, sub Capetanis demum regibus accessit, ut nec ipse Joannes Filescus Doctor Sorbonicus diffidetur. Scilicet tum demum, alia potius curantibus Episcopis quàm quæ erant sui muneris, visum ex re Ecclesiæ fuit Theologicam professionem literariæ adjungere. Manet hodieque memoria ejus rei. Nam & hodie suprema scholæ istius Parisiensis præfectura (nos Rectoratum appellamus) solis iis qui Facultatis sunt Philosophicæ (liceat nunc receptis uti vocabulis) conce-

Filef. l. de
statut. Fa-
cult. theol.
Paris. ori-
gine,

conceditur. Sola etiam illa Facultas suum habet Cancellarium & quidem ex Camera (uti loquuntur) Apostolica S. Genovesæ: quum contra tribus aliis facultatibus unus sit Cancellarius Episcopus Parisiensis. Sed illa post acciderunt.

Sicut autem initio seculi istius noni cœpit Parisiensis schola; ita sub ejus finem ab Alfredo Anglorum Rege in Britannia etiam excitatus est doctrinæ publicus mercatus OXONIÆ per S. Neotum monachum. Memorat Arnoldus Wion, factum id anno DCCC XC: atque initio statim tria fuisse exstructa collegia, Grammaticis unum, Philosophis alterum, & tertium Theologis. Id verum sit nec ne, haut facile dixerim. Certè non potuit illud gaudium esse diuturnum ob subsequutas statim ingentes illius regni calamitates, ab Danorum & Normannorum incursionibus & imprimis Haraldus regis immanitate. Vtraque hac antiquiorem se jactat CARITABRIGIENSIS schola in eadem Britannia; sed itidem incerta fide. Quin imò constat, Henrico I demum Rege quatuor monachos conducto pu-

Vide Arnoldum,
Wion. Li-
gn. vitæ
l. 5. cap. 94.

Idè Wion
l. cit.

blico horreo, in Aurelianensis Academiæ amulationem, Grammatica, Dialectica, Rhetorica professos, uno illorum verba ad populum de religione in templo dominicis diebus faciente: neque ante Eduardum I, istam scholam faciem Vniuersitatis (ut loqui mos est) accepisse.

Quicquid horum sit, certè cis Oceanum Occidentalis orbis nullam penè habuit scholam publicam usque ad seculum XI præter unam Parisiensem. Illa verò tum temporis iam florebat non solis amplius Facultatis Philosophicæ verum etiam Theologicæ clarissimis professoribus. Vixerunt enim ea ætate, atque in Parisiensi schola docuerunt, Anselmus Laudunensis, Guiliel-

mus Campellensis, Petrus Abælardus, Gilbertus Porretanus, & Petrus Lombardus nobilis ille sententiarum magister. Confluxerunt etiam illuc ex omni terra iuvenes innumeri studiorum gratia. Eodem autem seculo & Jus Romanum BONONIÆ in Italia doceri publice cœpit, sumptibus & curâ reipublicæ illius, per Irnerium. Quin eodem tempore SALERNI in Picentibus schola Medica publica per Rogerium regem instituta est: jam licet ab antiquo florentibus rebus medicis in vicino monasterio Cassinensi. Exeunte illo seculo anno 1196 à Philippo Augusto Gallia Rege idem Jus Romanum doceri publice est institutum MONPESSULI. At seculo decimo tertio condito novo Jure Pontificio, statim sub initiû disciplina Juris illius in Bononiensem Parisiensem ac Monpessulanam, imo & Oxoniensem Angliæ, quæ solæ tum erant scholæ publicæ, auctoritate Pontificum Regumque introducta est. Videtur plane eodem tempore easdem scholas intrasse & Medicæ artis professio publica. Ut jam scholæ illæ non uno literarum genere sed omnigena doctrina personarint. Nec tamen vel Bononiæ tum Theologiam quis docuit, vel Parisiis prudentiam Romani Juris. Namque illud quidem Innocentio VI Pontifice primûm cœpit anno seculi quarti decimi 62: Hoc vero vix ante centum annos, quoniam id olim prohibuisset Innocentius IV, Quo factum, ut ista quidem tempestate utriusque Juris professio Bononiæ, Theologiæ Philosophiæ & Medicinæ Parisiis, maximè floruerint. Accessit eodem tempore in parem gloriam Bononiensis scholæ æmula PATAVINA, à Friderico II Casare instituta. Quinimo & PERVSII circa annum 1290 Jus utrumque ceptum est doceri.

Seculo decimo quarto in majorem numerum excreve.

creverunt scholæ illæ publicæ, quæque jam omnia nostrum in morem docerent. Nam & in Galliis institutæ Aurelianenſis, Andegavenſis, Lugdunenſis, & Tolofana: & in Italia Ferarienſis ac Genuenſis. Quin illo ſeculo & in Poloniam à Caſimiro Rege inducæta eſt ſchola publica Cracoviænſis.

Imo & Germaniâ noſtra coepit non amplius extra hanc laudem eſſe. Namque primò per Carolum IV. Cæſarem PRAGÆ Bohemorum, mox & per Rupertum Palatinum HEIDELBERGÆ illuſtres ſcholæ conditæ ſunt. Jacta tum & fundamenta VIENNENSIS Academiae per fratres Archiduces: ampliffimis verò etiam privilegiis exornatæ ſunt ERPHORDIENSIS ac COLONIENSIS. Semel autem ille æi laudis hac adorea Principes Germanici, ſequente ſeculo decimo quinto longe plurimas alias his addiderunt. Ita Herbipolenſis à Joanne Epifcopo anno ejus ſeculi tertio, Lipſienſis à Friderico primo Electore anno ix, Roſtochiænſis à Ducibus Mechleburgenſibus & Senatu oppidano anno decimo quinto, Baſilienſis item à Senatu oppidano & Epifcopo anno quinquageſimo nono, Griphiswaldenſis à Vratiſlao Duce Pomeraniæ anno quinquageſimo ſexto, Friburgenſis ab Alberto Auſtriaco anno 60, Ingolſtadienſis à Ludovico Bavariæ Duce anno ſeptuageſimo ſecundo, Tybingenſis ab Eberhardo Wirtenbergico anno ſeptuageſimo ſeptimo, Moguntina denique à Dithero Archiepiſcopo anno octuageſimo ſecundo, inſtitutæ ſunt.

Quanquam vero jam tum numero ſcholarum omnes reliquas partes Europæ vinceret Germania, nec ſic tamen deſiderium earum expletum eſt. Quapropter ſeculo ſequente prioribus acceſſerunt Wittebergenſis anno tertio, Francofordienſis anno ſexto, Marpurgenſis an-

sis anno vigesimo sexto, Regiomontana in Prussia anno quadragesimo quarto: Jenensis anno quadragesimo octavo: Argentinensis anno sexagesimo septimo: Altorfina anno septuagesimo quinto: Lugdunensis in Batavis eodem anno: & denique anno septuagesimo sexto nostra hæc Julia, sororibus suis ut ætate inferior ita literarum gloriâ si non major certè suppar. Nostra memoria nata est & Rintheliensis: & in Belgis una atque altera. Sic longi temporis barbariem compensavit intra ducentos annos Germania.

Vide latè
differentē
Dominic.
Bannez in
s. 2. Tho-
mæ 9. 1.
p. 7.

Seriùs scholarum institutio cœpit etiam in Hispania: plaræque enim ejus regni scholæ erectæ demum superiore seculo: & quæ olim quidem instituta fuerat Salmanticensis, illa primam lucem fere à Francisco Victoria accepit, ut ipsimet Hispani non diffitentur. Dania quoque anno 1539 demum scholam publicam suam Christerno Rege florentem vidit. Vpsaliensis Suecorum schola origine quidem nonnihil antiquior est, ut quæ cœperit Sixto IV Pontifice anno 1476: inter rudimenta tamen hæsit & illa pene ad hæc usque tempora, quando eam regio beneficio Gustavus Adolphus regum maximus locupletavit. Non multùm melior fuit Scotiæ fortuna, etsi illa non unam Academiam instituerit. Polonia vero nec ipsa faventio rem fortunam experta est Cracoviæ. Verum non licet hisce narrandis immorari,

Hæc itaque (ut tandem desinam) est origo scholarum nostrarum, Auditores. Ita paulatim in hunc statum devenit. Non morabor autem vos amplius, postquam breviter isthæc recensuimus. Voto tamen finienda oratio fuerit, *Deus bonorum omnium factor & dator, qui cum uni-
genito*

genito Filio & S. Spiritu trinus, sapientia vero bonitate voluntate atque omnipotentia unus es & indivisus, qui omnem doctrinam omnemque scientiam, absquasi esset nec homines essemus, humanis mentibus insevisisti: qui docentium discantiumque ordines, quibus vita ipsa nititur, & instituisisti & spiritu tuo semper gubernas. Te ego, Deus, publica voce oro hodie & obtestor, ut quamdiu homines vis hoc in mundo vivere tamdiu inter eosdem sapientia & doctrina studia tuearis ac conserves. Redde, Pater, Germaniæ nostræque, merentibus ita peccatis nostris, diu illi bona denegasti, ac recluso tandem aliquando in vaginam infesto iræ tuæ gladio, pacis illam stricturam qua nunc letamur in majorem lucem extende, simulque tanto muneri adde diuturnitatem. Effice, ut sopitis religionum dissidiis, extinctis sectarum monstris, abolitis civilibus odiis, remoto tyrannidis metu, & frenata improborum licentia, pax in domo tua, in animis quies & fucos carens fides, securitas in republica, in omnibus mutuus amor reparetur. Serva Casaream majestatem, Imperii illud caput, cujus auspiciis nostra hæc Julia est instituta. Serva Serenissimam familiam Brunsvicensium ac Lyneburgensium Ducum, eamque ab hostibus inter tot hostes defende, ut sub eorum tutela prisca fides, antiqui mores, & jus ac fas instaurari rursus queant ac vigere. Ad extremum (O Deus) nostram quoque hanc Juliam, cui post tot damna & naufragia tabulas nonnihil colligere nunc concedis, respice clementiore oculo. Liceat nobis qui in hoc scholastico ordine excubamus pro salute publica, aut tam sancto muneri se suaque imposterum dedicabunt, sub alis tuis tranquille degere, præclaras pacis artes excolere, juventutem ad rempublicam atque Ecclesiam educare, literasque, omnis boni fundamentum, promoveri. Imple etiam spiritu tuo discantium animos, ut relictis mundi hujus vanitatibus, damnata juventutis petulantia, tibi soli vivant, & ad

tui nominis gloriam, reipublicæque emolumentum omne suum studium, omnem sumptum, omnes deniq; conatus unice dirigant. Hoc te quaeso, Pater, obsecroq;.

DISSERTATIO SECUNDA

RECITATA XXIV. OCTOBR. CIO IO C XXXVII.

quum Procancellarii Academici munere fungerer.

Non possum non laudare consilium Medicæ laureæ Candidatorum quos mihi hic listis, *Spectabilis D Decane*, quod etsi jamdudum notissima omnibus sit illorum in nostra arte peritia, tamen non quorundam sciolorum aut potius tenebriorum more, sua privata sed publicâ Academiæ auctoritate artem malint facere. Enimvero cum multa alia sunt hinc proximis aliquot seculis in commune reipubl. commodum concessa scholis illis, Regiis, quas Academiæ aut Universitates usurpare consuetudo est: tum illud profecto longe & utilissime & præclarissime est constitutum, ut nemini liceat vel docere quidquam vel facere quod majorem sapientiam requirit, quin de illius eruditione in scholis ab hominibus doctissimis publice latum sit testimonium. Neque enim forte quidquam est cujus observatio æque beare reipubl. possit: aut quo neglecto æque salus publica periclitetur. Etenim illam demum beatam esse civitatem nemo est qui ignoret, cujus clavum moderantur soli sapientes, nec attingere datur rerum imperitis. Hos vero quis dignoscatur, quis à vulgo separet rectius quam illi qui in sapientiæ ac doctrinæ professione